

Ce înseamnă cuvintele din colinde

Douăzeci și două de cuvinte cântate azi ca în 1914: versul, pagina din carte și sensul din dicționar.

Cuvântul	Versul (1914)	Ce înseamnă	Sursa
dalior	„Este-un maru d'alior”	Cuvântul «dalior» nu se găsește în dexonline; nu avem un sens sigur.	Viciu, p. 58
ler	„Ler oi, Ler oi, Doamne”	Refren care dă colindei un anumit sunet; dicționarul spune că vine probabil din latinescul «[Ha]llelu[iah, Domine]».	Viciu, p. 60
dalb	„Florile dalbe”	«Florile dalbe» este o formulă-refren din colinde; cuvântul «dalb» vine din «de» + «alb».	Viciu, p. 28
jupân	„jupâne gazdă !”	Titlu de politețe dat, în Țările Române, persoanelor cu funcții sau demnități înalte.	Viciu, p. 26
jupâneasă	„Cu dragă jupâneasa lui”	Soția unui jupân.	Viciu, p. 163
gazdă	„Sus te scoală, gazdă bună”	Omul care primește pe cineva în casa lui; stăpânul casei în raport cu oaspeții săi.	Viciu, p. 27
cest domn bun	„Șede gazda, cest dom bun”	«Domn» este un termen de politețe pentru un bărbat; cuvântul vine din latinescul «dominus».	Viciu, p. 66
boier	„Sculați, sculați, mari boieri”	Stăpân de moșii, cu anumite privilegii; persoană din aristocrația feudală.	Viciu, p. 28
colindă	„Noi d'umblăm colindăm”	Vechi cântec popular cântat de cete de copii, de flăcăi sau de adulți, de Crăciun și de Anul Nou.	Viciu, p. 34
Crăciun	„He, Crăciune, he, stăpane”	Sărbătoarea creștină din 25 decembrie, a nașterii lui Isus; cuvântul vine probabil din latinescul «creatio», «naștere».	Viciu, p. 29
ajun	„Asta-i seara de Ajun”	Ziua dinaintea unor sărbători creștine, mai ales a Crăciunului și a Bobotezei.	Viciu, p. 21
pițărăi	„Bună ziua lui Ajun”	Copil care umblă cu colindul, împreună cu alții, în ajunul Crăciunului.	Viciu, p. 191

Cuvântul	Versul (1914)	Ce înseamnă	Sursa
Vicleim/Vifleim	„În Vifleim ni s'arata”	Dexonline definește «vicleim» ca veche dramă populară despre nașterea lui Isus, jucată la țară de flăcăi costumați, de Crăciun.	Viciu, p. 31
stea	„Magii cu steaua călătorind”	Obiect în formă de stea, din lemn sau carton, împodobit, cu care umblă colindătorii de Crăciun.	Viciu, p. 173
crai	„Trei crai după ea mergeau”	Cei trei crai sunt magii din Răsărit care au vestit nașterea lui Isus; cuvântul vine din slava veche «krali».	Viciu, p. 31
Irod	„C'au fost oastea lui Irod”	Numele mai multor principii și regi ai Iudeii; Irod cel Mare a ordonat măcelul pruncilor.	Viciu, p. 24
înfășeșel	„Mititel / Și 'nfășășel”	Cuvânt popular care înseamnă «înfășat»; în colindă apare în perechea «Mititel și 'nfășășel».	Pamfile, p. 55
ceată	„Ce stați, cete de feciori”	Grup de oameni adunați, de obicei, pentru un scop comun.	Viciu, p. 29
vătaf	„Vătav de mare !”	Căpetenie a colindătorilor sau a călușarilor; persoană care conduce alaiul unei nunți.	Viciu, p. 154
cetină	„Cetinule, cetioare dragă”	Ramură, creangă de brad.	Pamfile, p. 88
zori	„Nu grăbiți cu zorile”	Lumina care apare pe cer înainte de răsăritul Soarelui; timpul zilei când răsare Soarele.	Viciu, p. 72
mărgăritar	„Ismei creată, mărgăreată !”	Azi «mărgăritar» înseamnă perlă, dar și o plantă, lăcrămioara. În colindă, Viciu explică «ismă mărgăreată» prin «isma creată» (Mentha crispa).	Viciu, p. 163

Pentru clasă

- Găsiți în colinda voastră un cuvânt pe care nu-l înțelegeți și căutați-l în dicționar.
- Alegeți un cuvânt din tabel și comparați sensul lui de azi cu versul din 1914.
- Scrieți un refren cu „ler” sau „florile dalbe” și explicați ce rol are în colindă.